

Петер Бювалда - „Бонита Авеню“

Когато в един неделен следобед на 1999-а Джони Сигериус замъкна Аарон във фермата, в която живееха родителите ѝ, за да им го представи официално, баща ѝ му подаде ръка, от чието стискане го заболя здравата. „Ти си направил оная снимка“, подхвърли мъжът. Или беше въпрос?

Сим Сигериус беше набит, тъмнокос индивид с чифт уши, които незабавно приковаваха погледите: те бяха наръбени, изглеждаха като изпържени и понеже Аарон също тренираше джудо, знаеше, че на пипане тези уши са като карфиол. Получаваха се от отгъркването в ръкави от необработен памук, от непрекъснатото подгъване на ушните миди между тежките тела и грубите тепихи; между хрущяла и нежната като на пеленаче кожа се насъбираха кръв и гной. Не стореше ли нищо, човек си докарваше твърди отоци и подутини. Самият Аарон имаше на главата си две съвсем обикновени, непокътнати ушета като разполовени кайсии; карфиолените уши бяха приоритет на шампионите, на умопобърканите типове, които се въргаляха по тепиха вечер след вечер. Такива уши се добиваха мъчно, по тях отиваха години труд. Нямаше съмнение, че бащата на Джони ги носеше като почетен знак, като свидетелство за усърдие и мъжество. Когато по-рано на турнири Аарон застанеше срещу такъв един звяр с белязани уши, сърцето му се свиваше от страх; за Аарон появата на карфиолени уши на хоризонта беше лоша новина, той бе просто един безобиден състезател. За да прикрие вълнението си, той отговори: „Непрекъснато правя снимки“.

Ушите на Сигериус се размърдаха леко. Късо подстриганата къдрава коса стоеше като мъх върху плоското му широко теме. Въпреки че носеше костюми или джинси и поло пуловери на „Ралф Лорън“ – дрескодът на мениджъра, на издигналия се в кариерата мъж – тези уши и тялото на бивол не позволяваха човек да го възприеме като глава на университет, камо ли да повярва, че минава за най-големия холандски математик след Лойцен Брауер. Мъж с подобна физика можеше да се срещне по-скоро в строителството или нощем на магистралата, застанал със светлоотразителна жилетка пред бидон с катран. „Знаеш добре коя снимка имам предвид“ – каза той.

Джони, сестрата на Джони, Джанис, майка ѝ Тинеке, всички в просторния салон знаеха за какво става дума – за снимката, която около половин година по-рано беше отпечатана в голям формат във вестника на Твентския университет, малкия университет със собствен кампус в гората между Хенгело и Енсхеде, чийто ректор беше Сигериус. На снимката той стоеше на брега на канала Амстердам – Рейн без дрехи, ако не броим вратовръзката, стъпил с широко разтворени крака в калната, отгъпкана трева, а интимните му части изпъкваха под окръглящото се петдесетгодишно коремче. През следващите дни кадърът се появи в почти всички национални ежедневници, от „Ен Ер Сей“ до „Де Телеграф“, а накрая дори в „Билд“ и някакъв гръцки всекидневник.

„Имам известни съмнения“ – призна Аарон, докато се чудеше дали Джони беше подшушнала на баща си, или баща ѝ просто го бе разпознал – него, дългия плешив фотограф на „Тюбантия Уийкли“, който като някоя конска муха кръжеше с апарата си около ректора по време на публичните му изяви. Втората опция му се стори по-ласкава, както всеки в университета би се поласкал, ако бъде забелязан от харизматичния мъж, който в момента раздробяваше ръката на Аарон.

Още с встъпването си в длъжност през 1993-та Сим Сигериус се бе превърнал в пламтящия център на Твентския университет, в горещо слънце, около което въртяха безметежните си елипси осем хиляди студенти и усърдни академици, учудени, но и благодарни, че Сигериус огрява точно техния кампус, а не парламента, на който бе отказал министерски пост, или някой от големите американски университети, които се

надпреварваха за благоволенieto му. Първият път, когато Аарон видя бащата на Джони, беше преди години по телевизията; тогава Аарон още живееше с родителите си във Венло. През август след матурата двамата с брат му ги прихвана нещо и изведнъж се запалиха по „Летни гости“; през една от онези напрегнати вечери от ученическите им години срещу Петер фан Инген седна математик, който тренираше джудо – или може би джудист, който се занимаваше с математика – във всеки случай мъж, който редуваше откъси за Вим Рюска, тревожна джазова музика, Токио '64 и Андре фан Дайн с документални филмчета за простите числа и за последната теорема на Ферма. Аарон си спомняше клип, с който някакъв бърбив физик бе успял да накара двамата с брат му – заклети хуманитаристи – да повярват, че вдяват нещичко от квантова механика. („Ричард Файнман – отбеляза Сигериус след време – тогава тъкмо го бяхме погребали.“) Самият Сигериус търкаше наболата си брада и разказваше за компютрите, за Вселената, за Мориц Ешер, сякаш разговорите за всичко друго биха били хвърлено на вятъра време. Оказа се, че се е борил с Хейсинк и Рюска, но в „Летни гости“ го бяха поканили най-вече заради медала „Фийлдс“ – отличие, което Фан Инген нарече „Нобеловата награда за математика“.

Оттогава Сигериус се бе превърнал в любимец на нацията. След края на работния ден в кампуса ректорът редовно се отбиваше в някоя новинарска рубрика или при „Баренд и Фан Дорп“ – предавания, в които коментираше актуалните събития през погледа на науката с блестяща интелигентност и същевременно със забележителна простота, без един непонятен термин. Като фотограф на „Уийкли“, Аарон проследи отблизо встъпването в длъжност на Сигериус и всички видяха онова, което видя апаратът на Аарон: че точно от такъв човек се нуждае университетът. Оставайки верен на себе си, Сигериус изтръгна позадрямалия провинциален институт от твентския му унес. В тържествената си реч той обеща да го превърне в най-големия изследователски университет на Холандия – лозунг, който вечерта бе излъчен по новините. Сигериус беше като магнит за медиите; долетеше ли отнякъде думата „университет“, в кадър се появяваха карфиолените уши и нашият ректор от името на нашия университет изказваше мнение за конкуренцията между холандските изследователски училища, за момичетата и техниката, за бъдещето на интернет – темата нямаше значение. Със същата лекота привличаше чуждестранни научни светила. Може би беше жалко, че медалът „Фийлдс“ не беше истинска Нобелова награда; естествено, че беше жалко; при все това аурата му на математически гений омайваше инвеститорите в чиста наука, неграмотните депутати, които отговаряха за просветата, телефонните гиганти и производителите на чипс, които изграждаха лабораториите си около кампуса. А вероятно и учениците – и те познаваха четинестата глава на Сигериус от телевизията; нека не забравяме и богаташките синковци – всяка година тия малки лекета трябваше да бъдат привличани в твентската провинция; как се печелеха такива деца, как се прелъстяваха?

Твентският ловец на плъхове – както го е майка родила. Той отсече: „Добра работа!“ и пусна ръката на Аарон.

Снимката беше направена един неделен следобед в Хаутен, веднага след края на „Върсити“ – традиционната студентска гребна регата, в която се надпреварваха лодки от всички университети. Блаубрук, главен редактор на „Уийкли“, беше заявил на Аарон, че предстои да се случи нещо необикновено: на борда на лодката от Твенте имаше скипер, участвал в олимпийски игри, и момче, което заминаваше за Атланта с холандската осморка. Въпреки това беше необичайно ректор да жертва свободния си ден, за да тръгне за канала Амстердам – Рейн в туристически автобус, пълен с нақвасени студенти. По време на маловажните серии Аарон не изпускаше Сигериус от очи. Мъжът стоеше на влажната трева между бара и дървената трибуна, заобиколен от

хайка студенти, негови фенове – от класическия тип учещи, които даваха мило и драго, за да се сблизат с ректора. Сигериус явно се радваше на момчетата. Беше ги измъкнал от градските им домове и те бяха изпълнили кампуса, жадуваха за работа в секретариата или на гише за информация, биеха се в гърдите заради поканата за ежегодното барбекю на Сигериус в двора на фермата, в която живееше. Аарон ревнуваше. Театър ли играеше този мъж, или наистина се забавляваше?

Нюхът на Блаубрук не го подведе: за Твентския университет този неделен следобед се оказа исторически – за първи път в сто и дванайсет годишната история на състезанието спечели четворка от Енсхеде. Аарон беше застанал на ветровитата трибуна, когато народът около него избухна: това беше експлозия от дрезгаво ликуване и скърцащи пластмасови чаши с бира и понеже членовете на клуба винаги спазват традицията, екзалтираното момчешко сборище на брега тутакси се разсъблече и заплува голо-голеничко към лодката. В този момент погледът на Аарон попадна върху ректора, зает с нещо, което беше всичко друго, но не и обичайно. Сигериус метна в тревата полупразната си чаша с бира и пресече калната ивица, която го делеше от водата. Аарон вече беше слязъл от трибуната и развърташе гривната на фокуса, без да изпуска ректора от обектива. Сигериус се ухили, захвърли костюма си, съблече всичко – ризата, чорапите, бельото – всичко, освен вратовръзката на гребния тим; естествено, че не бе имал нищо напротив да сложи такава клубна връзка, та той бе почетен член на всеки бар с разрешително за продажба на алкохол – и точно преди да се спусне към канала, за да скочи във водата заедно с момчетата, Аарон го извика по име: „Сигериус!“, и го засне в цял ръст от около четири метра разстояние.

Бащата на Джони имаше право – Аарон бе свършил добра работа, снимката беше фантастична във всяко едно отношение. В нея имаше динамика: мъжът, който запълваше пространството, беше стъпил на пръсти, замахваше с ръце и въпреки че горната част от тялото му вече като че ли се бе устремила към проблясващата на заден план водна ивица, мъжът още се вираше в камерата със святкащи очи и отворена уста. Следобедното слънце осветяваше косо голото тяло; композицията сякаш беше старателно премислена: изпънатата лява ръка на Сигериус, малко или много, сочеше към канала с гребната лодка в далечината като стилизиран спортен кадър, в който резонираше древният олимпийски дух; всичко това обаче бяха просто фотографски измислици, ясно бе защо всекидневниците искаха снимката на всяка цена. Още покрай канала Аарон проведе петнайсетминутен словесен спор с млада пиарка на Твентския университет, която настояваше снимката да ѝ бъде предадена за одобрение от отдел „Информация“, което, разбира се, бе немислимо. Тъкмо обратното – на следващата сутрин в редакцията посрещнаха Аарон, сякаш беше Робърт Капа. „Естествено, че ще я публикувам – изръмжа Блаубрук, – снимката тръгва към печатницата с бронирана кола, а ако се наложи, ще я браня и с цената на живота си!“

Оттогава голият ректор се появяваше под път и над път: в едър план над бара в столовата на гребците, върху нечия тениска на диспут някъде из града, на плакат, рекламиращ голям летен фестивал в кампуса. Аарон го срещаше по вратите на тоалетните в студентските общежития. И – случайно или не – Сигериус все по-често ставаше обект на всякакви слухове в заведенията на „Ауде Маркт“ или по партитата в студентските квартири. Ректорът и Рюска били тръгнали за Япония и докато пресичали Съветския съюз и Китай, пътят изпотрошили няколко руски закусвални; след големия си пробив в математиката Сигериус бил лекуван с електрошок в някаква американска лудница; от предишен брак имал деца, пълни непрокопсаници. Внимателното вглеждане в снимката будеше смут. Всеки можеше да види, че онова, което прокламираха ушите на Сигериус, намираше своето продължение под спретнатия костюм от две части, най-често в скупчен тъмносин цвят, понякога светлосив или на

бледи ивици, и дори се усилваше: така неуместно разголеното тяло изглеждаше шокиращо яко и жилесто, твърдо, непобедимо, „релефно“ – ако трябва да си послужим с физкултурен термин. Човек неволно си съставяше мнение за това тяло, а заедно с него и за очебийните татуировки на лявата гръд: на сърцето на Сигериус изпъкваше по моряшки евтиното тъмносиньо мастило на два японски символа. Аарон знаеше, че там пише „джудо“. Тези дамги предизвикаха неистово вълнение не само защото през 1995-а татуировките бяха рядкост, но и защото тези на ректора бяха съвсем тривиални. Между другото, те се вписваха напълно във физическите дадености на Сигериус, горилата, която на заседания на управителния съвет обичаше да се люлее върху задните крака на стола, докато не ѝ се наложи да сграбчи ръба на масата; която в почивките правеше кръгове с ръце, като да бе играч на трапец, и сякаш се оглеждаше кого да повали на земята, преди да възобновят заседанието – през такива тесни ключалки надникваше кампусът, за да добие информация за един отминал Сигериус, за един безделник, за мъжага, чиято кариера като от момчешки роман беше стартирала с две европейски титли по джудо, боец, за когото Олимпийските игри в Мюнхен трябваше да бъдат върхова точка.

От интервютата хората научиха, че през 1972-ра и техният ректор като Рюска бил гласен за медал, но само месец преди събитието съдбата си казала думата: Сигериус пресичал „Ютрехтсе Билтстрат“, за да си купи поничка, и докато предвкушвал деликатната сладост на крема, бил повлечен от мотопед, чиято желязна степенка минала право през подбедрицата на ректора: щрак, край на спортната кариера! Журналисти, студенти и учени повтаряха като папагали теорията, според която чудото на Сигериусовата кариера нямало да се случи без тази неопитана поничка. „Чудото на „Антониус Матеуслан“ – така го наричаше самият Сигериус по името на утрехтската уличка, на която осем месеца лежал в гипс до слабините на едно легло в тясно жилище на втория етаж. През мрачната зима след Игрите на 1972-ра бащата на Джони, потрошен и сломен, измъкнал от панер с женски списания едно захвърлено книжле със задачи от националния кръг на олимпиадата по математика – сборник с извънредно трудни задачи за извънредно талантиливи гимназисти – и от скука започнал да драска с молив сметки в бялото поле. На следващата сутрин бил готов.

Какво точно се е случило през това денонощие, какви бръмбари са забръмчали из травмизираната кратуна на Сигериус, може само да се гадае; фактите говорят, че след три години той завършил Утрехтския математически факултет с отличие, защитил брилянтно научна степен и в началото на 80-те заминал със семейството си за Бъркли, Калифорния. И там изкачил олимпийския връх. С теорията на възлите – дял от математиката, който изследва по колко различни начина може да бъде завързано едно въже (по-кратко и просто научната работа на Сигериус едва ли може да бъде обяснена), този своеобразен Рамануджан от Тайнвайк постигнал пробив, за който през 1986-а на конгреса на Международното математическо дружество, провеждан веднъж на четири години, бил удостоен с медал „Фийлдс“.